

GARIT ETLAR FANØ FOLK.

Alene Mads Knap forandrede ikke en Mine i sit solbrændte Fjes, han svarede ikke heller og blev staaende i Kredsen stiv og ubevægelig som en af Stendukkerne inde i Kongens Have. Da Hr. Gylling var gaaet sin Vej og Mandskabet drog syngende ned ad Gaden, sagde jeg til Mads Knap: „Der vil blive Mudder ved den Bepising i Aften!“

Saa skiltes vi, og jeg gik og glædede mig over, at det skulde gaa, som jeg spaaede. Der blev Mudder.

Altsaa om Aftenen samler „Lively“s Mandskab sig i bedste Stads oppe i Gæstgiverens store Sal, som ellers kun blev brugt ved højtidelig Lejlighed, og i den ene Side var forsynet med et Galleri, hvor Musikanterne havde deres Plads ved Baller og Maskerader.

Vi fik en fortræffelig Mad, og efter Maaltidet bar de nogle store Punscheboller ind, som heller ikke var at foragte. Der blev klinket, og der blev sunget og begyndt paa Taler, som allesammen gik i Smaastykker. Saa rejste jeg mig op, banker paa mit Glas og beder Folkene om at holde Mund nede for Enden af Bordet. Det, jeg sagde, rørte hele Forsamlingen, det rørte ogsaa mig selv. Saadan lød Taleren:

„Se, nu vil bede eder allesammen om at fylde eders Glas, rejse eder og gaa hen og klink med den Mand, som har siddet her den hele Aften uden at møde et Ord. Hils paa ham, Manne, tryk ham Haand og sig ham Tak og Tak igen. Havde han ikke været med os om Bord, saa laa vi nu alle paa Havsens Bund. Han har frelst os og tiet dertil, han har reddet Mandskab, Fartøj og Ladning og kun faaet Fornedrelse og Utak til Løn derfor. Af med Huer og Hatte, I derhenne, fyld eders Glas hver en herinde, rejds eder, gaa hen og klink med ham, saa et dundrende Hurra, en Glæde over, at vi har den Mand mellem os i Aften. Din Skaal, Mads Knap, Vorherre velsigne dig!“

Der blev en Støj, et Raab og en Skvalpen sammen om Mads, som ikke fik Ende, selv havde han siddet tavs og dødsstille, mens han hørte paa min rørende Tale, begge Arme støttede til Bordet og Ansigtet skult i Hænderne. Da han stod op, var hans Øjne vaade, han rømmede sig og fremstammede en Tak, hvorefter ingen forstod et eneste Ord.

Saa bragte jeg ham ud af Kniben ved at spørge, hvorfor han ikke havde taget til Genmæle mod den haltende Kaptajns Anklage.

„Jeg vilde ikke bringe ham i Fortrød,“ sagde Mads. „Han sidder hjemme med en gammel Fader og tre smaa Dreng.“

„Ja, det er en god Snak. Du vilde hellere selv komme i Fortrød?“

„En Sømand skal lystre Kommando om Bord,“ sagde han og saa ned for sig.

„Men saa fortæl os da, hvordan du turde vove at forandre Kurs og styre Karetten efter dit eget Hoved?“

Mads saa i Vejret. „I otte Aar har jeg faret med Skagens Søfolk, som drager ud i deres Baade for at lodde de fremmede Fartøjer hen over Grunde og Revener deroppe.“

Der blev atter drukket Skaaler og atter raabt Hurra for Mads Knap.

Larmen, som herskede i Salen, trængte ud paa Gaden og bragte Folk til at samle sig i tiltagende Klynger. Paa en Gang blev Sømandenes Jubel afbrudt, idet en Mand kom til Syne oppe paa Galleriet, hvor han havde siddet skult bag Forhænget og set og hørt alt, hvad der var foregaaet nede i Salen. Det var Skibsrederen fra i Gaar, Konsul Gylling, pyntet som til en Fest. Han fortalte, at han ærlig og redelig havde luret paa, hvad vi talte om. Nu vilde han komme ned og klink og drikke et Glas med os og række Mads Knap sin Haand med Undskyldning for, hvad han havde sagt i Gaar, da han læste den skarnagtige Skibsjournal. En af det tilstedeværende Mandskab havde senere været inde paa Kontoret og aflagt en fuldstændig og tilfredsstillende Forklaring over, hvad der var gaaet for sig om Bord, altsammen til Ære for Mads Knap og til Undskyldning for vor Kaptajn; — han var jo syg, den Stakkél.

„Ja vist var han syg,“ bemærkede en Matros. „Han havde klistret sig saadan sammen med Grog, at han ikke kunde gaa opret hen ad Dækket.“

Forsamlingen lo. Konsulen gik ned fra Galleriet og kom ind i Kredsen til os. Her tog han mod et fyldt Glas, nippede til det og rakte saa Mads Knap Haanden med det venligste Smil, han kunde stille op.

„Nu glemmer vi alt, hvad der er sket i Gaar,“ sagde han, „ikke sandt, Mads Knap, vi to maa være gode Venner og vil faa meget at bestille sammen.“

„Det tror jeg ikke,“ sagde Mads og rystede paa Hovedet.

„Ja, men jeg tror det, fordi jeg har et Budskab til Dem fra Kaptajn Buchwald: De skal komme ud til ham paa hans Gaard, Annebjerg, han vil tale med Dem, og tilbyde Dem Kommandoen over den nye Bark, som nylig løb af Stabelen, og som skal udrustes og takles til i Vinter.“

Kan I begribe den Halløj og Jubel, der fulgte efter Konsulens Forklaring? Grosserer Gylling fik Skaaler, Mads fik Skaaler, og det varede ved til den lyse Morgen. Mads Knap var som forvundet, det der klang mellem alt, hvad han sagde, var

denne ene Sætning: „Jeg skal være Kaptajn paa Barken.“

Ser I nu, Kammerater, hvad den Sømand angaar, som var kommet til vor Konsul for at forklare ham, hvad der burde have staaet i Skibsjournalen, saa maa I ikke spørge mig om Mandens Navn, jeg siger det ikke, paa ingen Maade, om I saa tigger mig derom til i Morgen tidlig. I skal blot faa de to første Bogstaver af Mandens Navn at vide. Det første Bogstav var „Herman,“ og det andet var „sen.“ — Lad os nu se, om I kan gette Resten.“

IV.

MADS KNAP SØGER HAVN.

I Sommeren 1892 genfinder vi Mads Knap og Kirstine om Bord i deres egen lille Skude, der havde lagt op i Helsingørs Havn for at udbedre en Skade, som Fartøjet havde faaet undervejs fra København. Mads er nu en gammel Mand, høj og bredskuldret, hans Ansigt er rynket, solbrændt og omgivet af et mægtigt, hvidgraat Kindskeg. Han halter lidt, til Minde om hans sidste Bedrift, da han reddede et skibbrudt Mandskab i Nordsøen. Kirstine havde faret med sin Mand i mange Aar. Det var ikke længe paa den statelige Skonnert, hvormed de begyndte deres Ungdomstogt, nu sejlede de med en lille, beskedne Skude der om Vinteren laa med Frugt og Jydepotter i Frederiksholmskanal og om Sommeren tog Frugt med af hvad der kunde falde af.

Kirstine sad denne Septembermorgen udenfor Kabyssen, iført Fanøkvindernes Dragt. Hun var blevet lidt sværere med Aarene, mens hendes røde Kinder og blaa Øjne lyste endnu omkap med Ungdommens Sundhed. Det var Mandens og Hustruens store, uopslidelige Æmne, der her drøftedes paany, medens Kirstine sad og talte Kobbermønt i Skødet, og Mads stod lænet til Vandet og røg af sin Kridtpibe.

„Ja vist, Motter! Penge er der jo nu nok af for vore gamle Dage, Ungerne er i Vej og skikker sig vel, Fartøjet er værkbudt og duer ikke længere til at gaa om Skagen, nu gør vi to gamle nok bedst i at søge Havn hjemme paa Fanø, plante Kartofler og andre Tulipaner.“

Mads saa op paa Fløjknappen og udstødte et Suk.

Kirstine saa ogsaa op og nikkede til ham med et fornøjet Smil.

„Ja, men derfor ligger vi ikke paa Løjbank, Fatter, vort Hus er forsømt, siden jeg ikke blev hjemme som de andre Fanøkoner, nu skal der hænges et forsvarligt Stykke Jord ind til Urtehave, saadan som vi saa, de havde det nede i holstensk Land, Skuden er god nok til at sejle til Ringkøbing med og besøge vor ældste Søn og til Esbjerg til Kirstine.“

„Ja, og Faarene skal flyttes, og naar det er Ebbe, kan jeg vralte ud og pille Plædder i Tangen, og binde Hoser i Kakkellovnskrogen, naar det kuler op til Storm,“ sagde Mads og trak paa Skulderen. „Og naar jeg saa fylder de fire Snese, kommer de med Blomster og Musik, det kan blive rigtig rart!“

Mads Knap klaskede sig paa Laaret og saa fornøjet ud, det samme gjorde Kirstine.

„Aa høj! aa høj!“ lød en kraftig Opsang inde fra Land. Styrmand Hermansen stod paa Landgangsbrættet med Tommelfingrene i Ærmegabene og en rød Halsklud flagrende i Vinden.

„Ih, nej dog, det er jo vor Landsmand Hermansen fra Nordby,“ udbrød Kirstine.

Mads saa hen til ham, puttede Piben i Vestelommen og spurgte: „Hvorhen saa pyntet, Hermansen?“

„Jeg skal til Hoffet i Fredensborg,“ raabte Styrmanden gennem sin hule Haand, som om han stod paa Kommandobroen og skulde over Stag.

„Til Hoffet?“

„Ja, og I skal med! det kan I have godt af, nu I gaar til Køjs derhjemme paa Øen. Følg med, jeg skal føre eder gennem Braad og Brænding lukt ind til Kejseren.“

Kirstine skyndte sig ned og bandt et nyt Hovedklæde paa og en Silkesuip over Barmen. Mads gnød og børstede sig af al Fornæse, redte sit purrede Haar med Vand. Skuden blev betruet til Skibsdrengen, der stod paa Hovedet midt paa Landgangsbrættet af Lyksalighed da Skipperen var vel fra Borde. Saa gik det af Sted til Jærbanestationen.

„Tre Billetter af dem til en halv Krone frem og hjem igen,“ raabte Hermansen og satte Stemme i, efter at have gjort sine Albuer saa spidse som Syde og boret sig frem foran de andre.

„Hvor skal De hen?“ spurgte Billetkassereren.

„Hvor jeg skal hen? til Hoffet i Fredensborg, begribelig.“

„En Billet frem og tilbage, tredje Klasse, kan ikke faas for en halv Krone.“

„Saa tager vi en til fjerde Klasse.“

„Der gives ingen fjerde Klasse — det er Gods- og Kreaturvognen!“

„Saa nøjes vi med den, vi kommer lige langt for det.“

Mads Knap og Hermansen modtog deres Billetter.

„Følg blot med mig,“ sagde Hermansen og skubbende sig frem i Trængselen, „de skal baade komme til at trille os ind til Fredensborg og hjem igen paa fjerde Klasse, saadan som i Spanien forgangen Aar.“

Styrmanden saa sig tilbage, Mads og Kirstine var i Trængselen blevne skilte fra ham. Hermansen skyndte sig til den sidste Vogn i Toget og sprang ind i samme Øjeblik, som Afgangssignalet blev givet. Javist var det er Kreaturvogn.

„Nu skal vi have det lidt mageligt,“ sagde han og lavede sig et Leje i Halmen ved Siden af en Kvie. „Du tygger Drøv, og jeg, gumler Tobak, det kommer ud paa et.“

Saa pøb det derude, og af Sted gik det; lidt efter var Turen endt i Fredensborg. Konduktøren betragtede Hermansen vist, da han steg ud af Waggonen og børstede Halmen af sig. Han tog hans Billet og sagde: „Tredie Klasse, det er rigtigt.“

„Men jeg har jo kørt paa fjerde Klasse,“ indvendte Styrmanden, „saa vil jeg have mine udlagte Penge tilbage.“

„Det er Deres Sag,“ svarede Konduktøren og gik sin Vej. Det blev nu Hermansen klart, at han, i Stedet for at pudse de andre, havde taget sig selv ved Næsen, men for at de ikke skulde miste Tilliden til hans Føreskab, talte han ikke om det til Mads og Kirstine, der nu kom hen til ham. Undervejs fra Banen spurgte Hermansen de forbigaaende om Vejen til Hoffet. Pludselig saa de ved en Omdrejning et Hus med dansk, russisk, engelsk og græsk Flag, Keglebane og Karussel.

„Her maa det være,“ sagde Hermansen og fulgte frimodig efter, da han saa de andre rejssende søge ind i Stedet. En velnæret Mand toog venlig imod dem. Hermansen lettede lidt paa Hatten og spurgte med lav Røst:

„Kan vi faa ham at se?“

„Hvem vil De se?“ spurgte Manden.

„Kejseren naturligvis, det er jo for ham vi er komne og for Kongen og de andre med. Disse to Fanøfolk kan have godt af at faa deres Konge at se, jeg selv har set dem alle mangfoldige Gange.“

Værten trak paa Skuldren. „Kejseren og den hele kongelige Familie spadserer netop paa denne Tid ude i Slotshaven, der kan De faa dem at se allesammen.“

„Kom nu blot med mig, Manne,“ sagde Hermansen og gik med lange Skridt foran Mads Knap og Kirstine, der betænksomt fulgte efter. Saa gik de op mod det hvide Slot, som for Tiden husede den russiske Kejser, Alexander den Tredie, den kejserlige Familie og en Del Medlemmer af det danske Kongehus. Hermansen vilde gaa lige op mod Slottet, men standsedes af en Gardist, der pegede paa en anden Vej, som gik udenom Hovedbygningen. Da Hermansen begreb, at han ikke maatte komme Slottet nærmere, vinkede han til Mads og Kirstine, som stod i ærbødig Afstand.

„Kom kun nærmere,“ raabte han, „herfra kan vi observere det hele og agte paa, at ingen smutter fra os, vi har betalt for dem alle. Kom nu, lod os se, hvad Motter har givet os med til Frokost.“

Han satte sig paa en af Jærnkæderne, der afspærrede Slotsgaarden og undersøgte i Ro Kristines Madkurv.

Vi vil her lade Hermansen selv fortælle, saaledes som han næsten ordlydende beretter om sit mindeværdige Besøg i Fredensborg.

„Alt medens jeg sidder der paa Kættingen, holder jeg skarp Udkig. Mads og Kirstine turde ikke komme nærmere. Jeg glemte rent min rare Mad. Det var saamænd en Spegesild med Rogn i Maven, og den dratted fra mig ned i Gruset.“

„Ja jeg ved nok, hvordan du vil have det, lille Ven,“ siger jeg og tager Silden op, „du vil pyntes ligesom jeg og pudses og skrubes, men det er der ingen Tid til i Dag, herunter med dig!“ og saa gik Silden til Bunds i mig med Ben og Kjole, hele Stadsen, for der kom en ældre Kavalleri i Uniform og Medailler og store, graa Knebelsbarter.

„Han ser mig ud til at vide Besked om Sagerne,“ tænker jeg, „nu skal vi bære os fiffigt ad og pumpe ham.“

Saa spørger jeg ham ud, naar Kongen kommer til Syne.

„Hans Majestæt er taget ud, der rider Kongen,“ svarer Kavalleren og peger hen mod en Rytter, der red paa en rask Fuchsia og nikkede venligt til Mads Knap, der bukker lige Jorden med Hatten i Haanden, mens Kirstine nejer blodrød. Jeg river Kabudsen af Hovedet og styrter afsted, men Hesten gør de yudigste Kaprifolier henad Vejen, — væk var Majestæten. Saa tørrer jeg min Foldekniv af, retter paa Stadsklæderne og vinker til Mads og Kesten:

„Nu spadserer vi lidt om i Haven og lader, som om den er din og min, følg nu blot efter mig.“ Dermed træder jeg hen til nogle langagtige Bede inde foran Slottet og gaar og lugter til de dejlige Blomster, som jeg kun har set Mage til, da vi foer paa Brasilien, men jeg plukkede ikke en eneste af dem. — Medens vi staar der, kommer en Hale af Børn forbi os, smukke, velklædte og frimodige allesammen. De lo og pludrede, saa det var en Lyst at høre, og en kostbar Frue gik efter dem og holdt Rede paa hele Kommensen. Jeg har alletider gjort meget af Børn og nikkede derfor til dem og spørger, hvem de søde Unger høre til.

„Det er de kongelige Børn!“ svarer den kostbare og strutter ud med Brystet.

„Men dog, der er jo nok til at gøre Konger og Dronninger af til det hele Europa, Polen med,“ svarer jeg. Kirstine staar og ser efter de smaa Englebørn med Taarer i Øjnene.

Saa kommer der en høj, svær Mand, i graa Jægerkofte, ud fra en af Alleerne hen imod mig, mens jeg igen gaar og lugter paa Blomsterne.

„Nu faar vi det hele at vide paa en Gang,“ siger jeg til Mads. „Pas nu paa, den Mand ser mig ud til at være en af vore egne.“

Jeg krydser hen til ham og siger med det venligste Ansigt, jeg kan sætte op: „Hør nu! hvordan bærer man sig ad for at faa ham frem deroppe? varer dette hersens ved, kan vi risikere at blive snydt for vore dyre Rejsepenge og komme for silde til Banen.“

„Hvem mener De?“ spurgte den svære Mand i temmelig utydeligt Dansk og ser paa mig med to kønne, klare og trofaste Øjne.

„Jeg mener Kejseren,“ svarer jeg. „Jeg har trukket alle mine Fiskegarn paa Land, og Mads Knap der og jeg er nu kommen den lange Vej hjemmefra for at faa ham at se. Han er jo Europas mægtigste Mand, siger de, maaske Australiens med og skal være saa umaadelig stærk, det jeg holder mest af, skønt han nok er flink og rar til lige. — Med Forlov, hvor er I ellers fra?“

„Fra Rusland,“ siger han.

„Jeg er fra Fanø,“ svarer jeg for at være lige saa høflig. Saa talte vi om et og andet; til sidst spørger han, om det er Kejseren, jeg vilde se, og da jeg nikker, siger han ganske roligt:

„Jeg er Kejseren.“

Mads gør et langt Skridt om bag Træet og trækker Kirstine med, jeg stirrer paa den høje Mand, river Hatten af Hovedet og føler mig ligesom lidt mat i Benene.

„Er I Kejseren?“ stammer jeg, „Kejser over hele Ungarn og Rusland?“ — Da jeg siger dette, ser jeg, at han staar og smiler, og begreb da, at han vilde gøre Halløj med mig.

„Naa, saa I er ham selv,“ siger jeg og stritter ud med Benene. „I vil nok gøre Løjer, — nej, min Fa'er, var I Kejseren, saa stod I ikke her og taledede med en ringe en som mig; jeg kender desuden baade Kongen og Dronningen fra vore Billeder, vor Præst har ogsaa den rigtige Kejser hjemme paa sin Væg, men han er med Pels og Stads paa, I derimod er jo ikke bedre klædt, end jeg er i Dag, da jeg vil til Hoffet.“

Den stærke Mand smilede igen, han saa saa god og venlig ud og flyede mig en Guldskilling, den jeg vejede mistænkelig. — „Er den rigtig,“ siger jeg, da han vil til at gaa. Han nikkede og lo.

Aa, stop lidt, nu skal jeg alligevel faa at vide, om I har holdt mig for Nar og taget Kejserenes højstærede Navn forgængelig. Saa snart I kommer forbi Gardisterne deroppe ved Skildrehuset, præsenterer de, hvis I er ham selv og gaar op ad Trappen; i saa Fald er det rigtigt, og jeg beder ydmygt om Henstand og underdanigst Pardon for min Nærgaaenhed; men er I ikke Kejseren, saa siger jeg eder et godt dansk Ord: „Han er vor Gæst, ingen kan her krumme et Haar paa hans Hoved, vi forstaar ingen Spøg med det. Har I forstaaet mig?“

Den høje Jægersmand nikkede og smilede igen, og høj stirrede efter ham, medens han gik den lige Vej op mellem Blomsterbedene eil Slottet. Mads stod ogsaa og stirrede frem bag Træet og krammede Hatten i Haanden. „Paa pas, nu skejer han ud,“ siger jeg, men nej, — deroppe skuldrede de og klaskede med Geværerne, saa jeg fornåm det gennem min hele Krop. Han selv gik op ad Trappen nok saa delikat. — Han var alligevel den, han gav sig ud for, — Kejseren! De Asiater og Russers Selvbehersker! — Jeg synes endnu bestemt, at han stod lidt stille i Døren og slog ud med Haanden. — Jeg blev staaende, medens Kirstine nejede, jeg kunde ikke komme af Pletten.

„Hvad vil de sige til det hjemme paa Fanø, Mads Knap!“ raabte jeg. „Hermansen og Kejseren paa den samme Toft!“

Mens vi endnu staar og grunder herpaa, dukker der en runken, gammel Kone op fra et af Blomsterbedene, som hun gik og ordinerede om kradsede i. Hende gav jeg mig i Snak med og spørger, hvem den Mand var, som nylig gik forbi. Hun svarer ligefrem, at det var Kejseren inde fra Rusland.

„Det er en flink Mand,“ siger jeg.

„Rare er de allesammen,“ svarer hun og stiver sig af ved Riven. „Nu i Foraaret sidder jeg hjemme i Huset og karter Uld, og var just ikke videre glad i det, fordi alting blev saa knapt. Saa banker det paa Døren, og hvem kommer ind uden Kronprinsen! — „I har det koldt herinde, lille Moer,“ siger han og ser sig om. — „Ja bidsk er det,“ svarede jeg, „men min Søn Kresten arbejder for at skaffe en ny Ovn; den koster 20 Kr., og nu har vi allerede samlet de tolv.“ — „Hvad mener I om Kresten og jeg slog os sammen om den Ovn,“ siger Kronprinsen. — Og saa? — Vi fik Ovnen, den takker jeg for hver Aften, jeg gaar i Seng.“

Jeg stod lidt og spankulerede herover.

„Nu ved jeg, hvad vi vil, vi skal hen og se paa Kronprinsen, inden vi tager hjem, han er en af vore. Hvordan han kan ikke draget sin Søn op, efter hvad der staar at læse i vort Blad hjemme Gud i Vold.“

Mads Knap og Kirstine fulgte efter, jeg holdt mig bestandig nogle Favne forud med skarp Udkig mellem Buske og Træer. Da vi vilde spadsere hen forbi Slottet paa den øverste Terrasse, lagde Mads sin Haand paa min Arm.

„Hertil du, og ikke længere,“ sagde han læstemt, „Respekt for Majestæten, hvad vilde vi sige, om Folk saadan krydsede forbi vor Kåst og talte Kartoflerne, vi putter i Munden!“

„Lad gaa,“ sagde Hermansen, „skønt vi har betalt for det hele.“